

БІОТИЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ ТЕРИТОРІЇ СИНЮСЬКОГО МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОКОРИДОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ УКРАЇНИ

Синюський міжрегіональний екологічний коридор (СЕК) є частиною Південнобузького національного екокоридору, поєданого з Галицько-Слобожанським і Дніпровським екокоридорами національної екомережі України. Отже, СЕК сполучає лісостепові та степові ландшафти, що зумовлює своєрідність біорізноманіття досліджуваної території. Виходячи з цього завданням проведеного дослідження було охарактеризувати біотичне різноманіття екомережі басейну р. Синюхи, зокрема видовий склад флори та фауни та здійснити картографічну візуалізацію територіального поширення видів флори і фауни, що перебувають під охороною МСОП, БЕРН, ЧКУ, СІТЕС.

Своєрідність рослинного покриву та різноманітність рослинних угруповань на території басейну р. Синюхи обумовлені її географічним положенням на південних відрогах Придніпровської височини в межах південного правобережного Лісостепу та північного правобережного Степу. Сучасний рослинний покрив значною мірою трансформований, розміщення природної рослинності є нерівномірним. Природна рослинність вкриває 15-16% площі території області та представлена лісовим, степовим, лучним, болотним і водним типами рослинності [1].

Лісова рослинність представлена переважно широколистяними лісами. У південній, степовій, частині ліси не виходять на плакори, а трапляються у верхів'ях балок, утворюючи смугу байрачних степів. Лісові ценози мають чотириярусну будову і значне затінення та характеризуються мішаними деревостанами з домінуванням дуба звичайного. В деревних ярусах співдомінують граб звичайний, ясен високий, клен гостролистий, липа серцелиста, які утворюють відповідні угруповання. В центральній і північній частинах СЕК переважають грабово-дубові, дубові, ясені-дубові ліси. Розріджений підлісок утворюють ліщина європейська, бруслини європейська та бородавчаста, клен татарський, калина гордовина, свидина криваво-червона тощо. Домінантами трав'яного ярусу виступають здебільшого осока волосиста, зірочник, яглиця, копитняк, підмаренник запашний, конвалія, купина багатоквіткова. В трав'яному покриві добре виявлені синузії весняних ефемероїдів, у яких найчастіше домінують анемона жовтецева, пшінка весняна, рясти ущільнений і порожнистий, проліска дволиста, зірочки жовті.

Степи як зональний тип рослинності в минулому займали значні площі на плакорних ділянках. Сучасна степова рослинність перебуває у дигресивному стані та характеризується локальним поширенням на схилах балок і річкових долин, на кристалічних відслоненнях сформувались петрофітні степи. Плакорні степи практично не збереглись. Даний тип рослинності представлений лучними, справжніми, чагарниковими і петрофітними степами. В травостой лучних степів переважають злакові угруповання тонконогу вузьколистого, ковили вузьколистий, ковили пірчастої, стоколосу безостого. Справжні, різнотравно-типчачово-ковилісті степи локально поширені в яружно-балкових системах, на схилах річкових долин, розташованих на південь від умовної лінії, що проходить через с. Люшнівате – с. Добре – с. Піщаний Брід. Справжні степи трапляються переважно на схилах південної експозиції. В складі цих степів поширені ковила волосиста, Лессінга, костриця валіська, келерія, бородач. Представлені здебільшого „барвисті степи” із значною участю різнотрав'я: шавлії дівоча, поникла, лучна, молочай Сегієра, люцерна романська, конюшина альпійська, дзвоники сибірські, гвоздики та інші види. Чагарникові степи на досліджуваній території представлені різнотравно-злаково-чагарниковими

фітоценозами з участю мигдалю низького, карагани чарникової, спіреї звіробоелистої, зіноваті австрійської. Петрофітно-степові фітоценози мають обмежене поширення та пов'язані з кристалічними відслоненнями, приуроченими до елементів гідрографічної мережі, що врізаються в докембрійський фундамент Українського щита. Найбільш значні відслонення гранітів знаходяться у долинах річок – Синюхи, Ятрані, Чорного Ташлика, Плетеного Ташлика. Агломеративні угруповання кристалічних відслонень насичені рідкісними ендемічними видами (гвоздика південнобузька, гвоздика Андржійовського, очиток Борисової, чебрець двовидний, тюльпан бузький та ін.), які становлять науковий інтерес, але поширення яких швидко скорочується під впливом антропогенних факторів. В умовах антропогенного навантаження степова рослинність досліджуваної території зазнала значних змін порівняно з іншими типами рослинності [2]. Розораність степів складає 90–95%.

В останні роки велика увага приділяється виявленню і збереженню рідкісних видів рослин. Види, що підлягають особливій охороні включено до списків МСОП, БЕРН, ЧКУ, СИТЕС. У флорі виявлено три види занесених до Європейського списку, 108 видів, що занесені до Червоної книги України, деякі з них представлені на рис.1. Є види з Європейського червоного списку: гвоздика прибузька, астрагал шерстистоквітковий, козельці українські. Всі ці види охороняються у складі мережі природно - заповідних територій в межах СЕК: ландшафтний заказник загальнодержавного значення “Чорноташлицький”, геологічна пам'ятка природи “Каскади”, ботанічний заказник “Плетений Ташлик”, заповідне урочище “Терник”, ботанічний заказник “Балка Троянівська”, ландшафтний заказник загальнодержавного значення “Войнівський”, комплексна пам'ятка природи “Ташлицькі скелі”, ентомологічний заказник “Явдокимівський” та ін.

Рис.1. Просторове поширення видів, які знаходяться під охороною

З 413 видів наземних хребетних тварин, відомих для Дніпровсько-Бузького лісостепоного зоогеографічного району (ссавців - 65 видів, птахів - 324, плазунів - 13, амфібій - 11), виявлено 368 видів, в тому числі: ссавців - 65, птахів - 279, плазунів - 13,

амфібій - 11. Крім того, водойми області населяє 61 вид риб, з яких найбільш численними є представники ряду коропоподібних (35 видів) [1].

Отже, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є обов'язковою умовою сталого (збалансованого) розвитку території СЕК. Флористичне та фауністичне різноманіття, незважаючи на значну господарську освоєність та фрагментацію природних біотопів, в межах СЕК залишається відносно багатим. Цьому сприяє географічне положення даної території на екотоні лісостепової та степової ландшафтних зон.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Екологічний паспорт Кіровоградської області за 2018 рік.- Кропивницький, 2019. -125 с.
2. Мирза-Сіденко В.М. Проектована екологічна мережа межиріччя Дніпра – Синюхи (лісостепова частина Кіровоградської області) / В.М. Мирза-Сіденко, О.М. Розкос // Актуальні проблеми і перспективи розвитку вищої освіти в Україні : матеріали науково-практичної конференції / Педакадемія. – Кіровоград, 2003. – С. 67 - 68.